

УДК 902

ISSN 2545-4528 (печатено)
ISSN 2545-4536 (електронски)

археолошк **И**НФОРМАТОР

стручно списание од областа на археологијата

број 2

Издавач
ЗГ МЕНЕЛАЈ - Прилеп

Уреднички одбор
(главен уредник)
Елица МАНЕВА
Филозофски факултет - Универзитет св. Кирил и Методиј - Скопје

(членови)
Бошко Ангеловски
ЈНУ Институт за старословенска култура - Прилеп

Зоран Рујак
НУ Завод за заштита на спомениците на културата и музеј Струмица

Орданче Петров
ЈНУ Институт за старословенска култура - Прилеп

Александар Мургоски
ЗГ Менелај - Прилеп

Технички уредник и компјутерска обработка:
Орданче Петров, Александар Мургоски

лектор на македонски
Виолета Крстеска

превод на англиски
Гурѓица Илиева
Александар Мургоски

тираж
100

печати
и-Принт Прилеп

достапно на
www.informator.com.mk

адреса на редакција: ул. Павел Шатев, 34 - Прилеп, Р Македонија
интернет страна www.menelaj.mk, www.informator.com.mk
електронска пошта: arheoloski@informator.com.mk

Овој број на Списание е финансиски помогнато од Годишната програма на Министерството
за култура на Република Македонија за 2018 година.

UDK 902

ISSN 2545-4528 (print)
ISSN 2545-4536 (online)

arheološk **i** NFORMATOR

Academic Journal of Archaeology

volume 2

Publisher
NGO MENELAJ - PRILEP

Editorial Board

(Editor-in-chief)

Elica Maneva

Faculty of Philosophy - University of sts. Cyril and Methodius - Skopje

(editors)

Boško Angelovski

PRI Institute of Old Slavic Culture - Prilep

Zoran Rujak

NI Institute for Protection of Monuments of Culture and Museum - Strumica

Ordanče Petrov

PRI Institute of Old Slavic Culture - Prilep

Aleksandar Murgoski

NGO Menelaj - Prilep

Technical editor and computer layout
Ordance Petrov, Aleksandar Murgoski

Macedonian proofreading
Violeta Krsteska

Translation in English

Djurdjica Ilieva,

Aleksandar Murgoski

copies
100

printed by
i-Print Prilep

available on
www.informator.com.mk

redaction adress: Pavel Satev, 34 - Prilep, Republic of Macedonia
web-site: www.menelaj.mk, www.informator.com.mk
e-mail: arheoloski@informator.com.mk

This volume of the Journal is financially supported by the Annual program of the Ministry of Culture
of the Republic of Macedonia for 2018

СОДРЖИНА

Предговор	7
<i>археолошки ископувања</i>	
ТРЕШТЕНА СТЕНА, с. МАНАСТИР А. Миткоски	9
„ПЛОЧА - МИЌОВ ГРАД“, ОХРИД В. Тодоровска и други	17
КИСЕЛИЧКА ПЕШТЕРА, с. КИСЕЛИЦА, Т. Нацев и Стојановски Д.	27
ТАЛАМБАСИЦА А. Миткоски	35
АКРОПОЛА НА РИДОТ МАЛ СУРУН Д. Темелкоски	43
МАЛ СУРУН КАРПИ СО КУЛТНА НАМЕНА НА Д. Темелкоски и Јандреска О.	51
УЛИЦАТА ЦАР САМУИЛ ВО ОХРИД П. Кузман	61
РАНОХРИСТИЈАНСКА БАЗИЛИКА „МАНЧЕВЦИ“ Б. Танески	71
РАИЦА-МАНАСТИРИТЕ КАЈ ЛЉУБАНИШТА С. Балески и Арnaudоски С.	83
ГОРНОПОЛСКО ГРАДИШТЕ Б. Танески	95
ЧЕЛНА ОДБРАНБЕНА КУЛА - ТАОР К. Ристов	103
МАРКОВИ КУЛИ - СКОПЈЕ К. Ристов	113
МАРКОВИ КУЛИ – ВОДНО, СКОПЈЕ Х. Талевски	123
КАЛЕ - СТРЕЗОВ ГРАД О. Петров	135

CONTENT

Preface	8
<i>archaeological excavations</i>	
TREŠTENA STENA, v. MANASTIR A. Mitskoski	15
PLOČA-MIKJOV GRAD SITE, OHRID V. Todorovska et al.	25
KISELIČKA PEŠTERA, VILLAGE OF KISELICA, T. Nacec and Stojanovski D.	34
TALAMBASICA A. Mitkoski	42
ACROPOLIS ON THE MAL SURUN HILL D. Temelkoski	49
MAL SURUN HILL ROCKS USED FOR CULT PURPOSES D. Temelkoski and Jandreska O.	59
THE STREET OF TSAR SAMUIL IN OHRID P. Kuzman	70
EARLY CHRISTIAN BASILICA MANČEVCI B. Taneski	82
RAICA-THE MONASTERIES NEAR LJUBANIŠTA S. Baleski and Arnaudovski A.	94
GORNOPOLSKO GRADIŠTE B. Taneski	102
FRONT DEFENSIVE TOWER - TAOR K. Ristov	111
MARKOVI KULI - SKOPJE K. Ristov	121
MARKOVI KULI – VODNO SITE, SKOPJE H. Talevski	134
KALE - STREZOV GRAD O. Petrov	142

ЦРКВАТА СВ. ЃОРЃИ 143 С. Ивановска Велкоска	154 THE CHURCH ST GEORGE S. Ivanovska Velkoska
КОЏА МЕХМЕД - БЕГ ЏАМИЈА 155 С. Ивановска Велкоска	163 KOXHA MEHMED BEY MOSQUE S. Ivanovska Velkoska
конзервација и реставрација	conservation and restoration
БАРГАЛА, ГОРЕН КОЗЈАК 165 Т. Нацев	172 BARGALA, GOREN KOZJAK T. Nacev
СЛАМИТЕ, СЕЛО ВЕПРЧАНИ - МАРИОВО 173 Г. Стојаноски	180 SLAMITE, VILLAGE OF VEPRČANI, MARIOVO G. Stojanoski
вариа	varia
СВЕДОШТВА ЗА СРЕДНОВЕКОВНИТЕ 181 ПРАЗНУВАЊА И ЗАБАВНИ ИГРИ ОД СКОПСКО Е. Манева	194 TESTIMONIES OF MEDIEVAL HOLIDAYS AND ENTERTAINMENT GAMES FROM THE REGION OF SKOPJE E. Maneva
ЦРТЕЖИ НА КАРПА НА МАРКОВИ КУЛИ, 195 ПРИЛЕП А. Миткоски и Мургоски А.	205 ROCK PAINTINGS OF MARKOVI KULI, PRILEP A. Mitkoski and Murgoski A.
ЧЕКОР КОН ИЗРАЗНОСТА 207 ВО МУЗЕЈСКОТО ПРЕТСТАВУВАЊЕ НА АРХЕОЛОШКОТО НАСЛЕДСТВО Љ. Џидрова	212 A STEP TOWARDS EXPRESSION IN MUSEUM PRESENTATION OF ARCHAEOLOGICAL HERITAGE Lj. Džidrova
ЗАШТИТНИТЕ ЕВИДЕНЦИИ КАКО ИНСТРУМЕНТИ 213 ЗА ЗАШТИТА НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО Ж. Петровска	218 PROTECTIVE RECORDS AS INSTRUMENTS FOR PROTECTION OF CULTURAL HERITAGE Ž. Petrovska
џрикази	reviews
АРХЕОЛОШКИОТ МУЗЕЈ НА МАКЕДОНИЈА ВО 219 МУЗЕЈОТ „АШМОЛИАН“ ВО ОКСФОРД И ПОТСЕТУВАЊЕ НА ВРСКИТЕ НА МАКЕДОНСКАТА АРХЕОЛОГИЈА И РАНИОТ ЕВРОПСКИ АНТИКВАРИЈАНИЗАМ, АРХЕОЛОГИЈА И МУЗЕОЛОГИЈА Љ. Џидрова	225 THE ARCHAEOLOGICAL MUSEUM OF MACEDONIA IN THE ASHMOLEAN MUSEUM IN OXFORD AND A REMINDER OF THE CONNECTION OF THE MACEDONIAN ARCHAEOLOGY WITH THE EARLY EUROPEAN ANTIQUARIANISM, ARCHAEOLOGY AND MUSEOLOGY Lj. Džidrova
ИЗЛОЖБАТА 227 СКОПСКАТА ТВРДИНА – СИМБОЛ НА ГРАДОТ А. Лепиќ	229 EXHIBITION THE SKOPJE FORTRESS – SYMBOL OF THE CITY A. Lepić
ПРИКАЗ НА ОДБРАНЕТИ ДОКТОРСКИ 231 ДИСЕРТАЦИИ НА ФИЛОЗОФСКИОТ ФАКУЛТЕТ ПРИ УНИВЕРЗИТЕТОТ СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ, ОД ОБЛАСТА НА НУМИЗМАТИКАТА Д. Герасимовска	234 REVIEW OF DEFENDED PHD DISSERTATIONS AT THE FACULTY OF PHILOSOPHY, UNIVERSITY SS CYRIL AND METHODIUS, IN THE FIELD OF NUMISMATICS D. Gerasimovska
ПРИКАЗ НА ОДБРАНЕТИ ДОКТОРСКИ 235 ДИСЕРТАЦИИ НА ИНСТИТУТОТ ЗА ИСТОРИЈА НА УМЕТНОСТА И АРХЕОЛОГИЈА ПРИ ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ-СКОПЈЕ, УНИВЕРЗИТЕТ СВ.КИРИЛ И МЕТОДИЈ (2016-2017) Ј. Савеска.	237 REVIEW OF DEFENDED PhD DISSERTATIONS AT THE INSTITUTE OF ART HISTORY AND ARCHAEOLOGY, FACULTY OF PHILOSOPHY – SKOPJE, UNIVERSITY OF SS CYRIL AND METHODIUS (2016-2017) J. Saveska

Предговор

Кон крајот на 20 и првите децении на 21 век на територијата на Р Македонија се истражувани стотици археолошки локалитети. Едни се со назнака „капитални“, други плански, долгорочни и систематски ископувања, трети имаат статус на превентивни со заштитен режим заради инфраструктурни и земјени работи на теренот, дел од нив се наоѓани со стручно рекогносцирање, но има и такви кои сеуште се мета на нелегални трагачи чија цел е „скриено азино“ што ветува незаконска трговија.

Бројот на движните наоди се искачува на повеќе стотици илјади почнувајќи од огромниот студиски материјал до ексклузивните примери на врвни археолошки артефакти од сите етапи на човековата егзистенција на овие простори.

Археолошката документација, главно, педантно ги забележува податоците на нивното наоѓање. Медиумите, јавните гласила и социјалните мрежи речиси секојдневно објавуваат детали за овие откритија. Со тоа, до некаде се задоволуваат дневните интересирања на пошироката јавност меѓутоа, за научно фундираните статии, за анализи и расправи, за монографии и друге референтни публикации потребни се повеќе годишни, мако трпни истражувања така што нивниот број објективно не може да соодветствува со новопронајдените материјали.

Археологијата не е и не смее да биде ефемерна манифестација. Рекогносцирањата, ископувањата, потоа конзервацијата и презентацијата на движните и недвижни објекти се дејствија кои ако не се верификуваат со соодветна стручна интерпретација пред јавноста губат од својата веродостојност. Тие неминовно се престоруваат (претвораат) во анахрони, усмени преданија а не во дел од глобалните хуманистички спознанија.

Како поука од овие трендови и од светските искуства се дојде до заклучок дека овие неповолни

Preface

Hundreds of archaeological sites have been researched on the territory of the Republic of Macedonia in late 20 and early 21 century. Some of them were called “capital” research, others planned, long-term and systematic excavations, still others have the status of preventive with a protective regime due to infrastructural and earth work on the ground, part of them were discovered through expert field surveys, however there are still some sites that are targeted by illegal diggers who are trying to find “hidden treasures” that suggests illegal trade.

The number of movable findings amounts to hundreds of thousands, from the huge amount of study material to exclusive examples of state-of-the-art archaeological artifacts from all stages of people's existence in these areas.

Archaeological documents, mainly, keep pedantic records of data about their discoveries. Media, public outlets and social networks publish details about these discoveries almost daily. This somewhat satisfies the interests of the broader public, however, scientifically-based articles, analyses and debates, monographs and other reference publications require lengthy and vigorous research so that their numbers cannot objectively correspond with the newly discovered materials.

Archaeology is not and must not be an ephemeral occurrence. Surveys, excavations, then conservation and presentation of movable and immovable objects are actions which will lose their credibility if they are not verified with adequate expert interpretation before the public. They would undoubtedly transform into anachronistic oral legends and not into part of global humanistic insights.

These trends and global experiences lead us to believe that this unfavourable situation could be overcome by establishing a publication whose name Arheološki Informator (Archaeological Newsletter)

состојби можат да се надминат со формирање на гласило чие име „Археолошки Информатор“ само по себе ја објаснува намената и ја зацврстува оваа послаба алка во нашите професионални стремежи. Прелиминарни или претходни извештаи за третираните локалитети, издржани елаборации за ексклузивните наоди, рецензии за нова и провокативна стручна литература и други информации од областа на археологијата формирани во куси но, содржајни известувања можат да бидат вистински вовед за натамошна по продлабочена работа на одделна археолошка проблематика. Имено, од разни причини, од непредвидливи прилики/неприлики ваквите текстови неретко остануваат како единствени, првични и меродавни соопштенија за извршените работи.

Веруваме дека на ваков начин многу млади истражувачи ќе се охрабрат да ги изнесат (презентираат) од прва рака резултати од своите активности, додека поистакнатите да ги сублимираат насобраните опсервации за некое своевидување или теза која кај нив созрела со текот на времето.

Со надеж дека оваа иницијатива ќе биде од полза за сите на списанието Археолошки Информатор му посакуваме долговечност, успех и добар прием во глобалната потрага за напредок на археолошката мисла.

Од редакцијата

explains its purpose and strengthens this weak link in our professional endeavors. Preliminary or preceding reports on the treated sites, well-founded elaborations about exclusive finds, reviews on new and provocative reference publications and other information from the field of archaeology formatted in short, but substantial reports might be the proper introduction for further in-depth work on particular archaeological issues. Namely, due to various reasons and unforeseen circumstances, these texts often remain the only competent notifications about work that was carried out.

We believe that this would encourage many young researchers to present, first-hand, the results of their activities, while those with more experience to summarize their observations on a particular issue or thesis that has matured in their minds over time.

Hoping that this initiative would be beneficial for all, we want the Archaeological Newsletter to have a long life, be successful and well received in the global quest for progression of archaeological notions.

The editorial board

Трајче НАЦЕВ

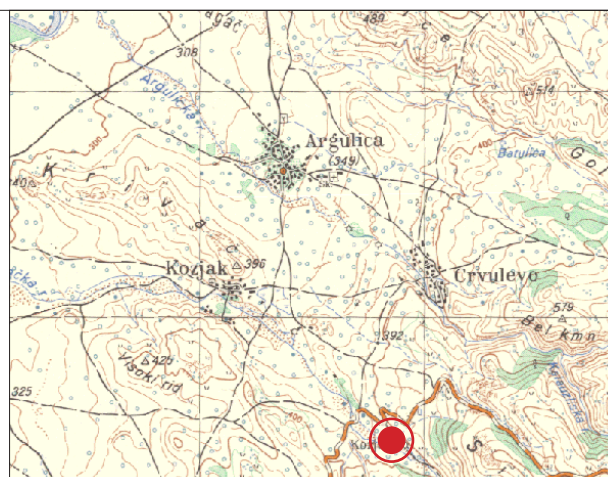
Trajče NACEV

КОНЗЕРВАТОРСКО-РЕСТАВРАТОРСКИ
РАБОТИ НА ПОДОТ ВО МАЛАТА ЦРКВА НА
НА АРХЕОЛОШКИОТ ЛОКАЛИТЕТ
БАРГАЛА, ГОРЕН КОЗЈАК

CONSERVATION AND RESTORATION
OF THE FLOOR OF THE SMALL CHURCH
AT THE ARCHAEOLOGICAL SITE
BARGALA, GOREN KOZJAK

УДК 902.2:726.54.025.3/.4(497.731)"2000"

Универзитет Гоце Делчев - Штип
trajce.nacev@ugd.edu.mk

Малата Црква е откриена во 1976 - 1977 година¹. Целокупната документација од ова истражување не ни беше достапна, а и поради големиот временски период поминат од истражувањето, беше задолжително да се изврши конзерваторско - археолошко истражување.

Локација и опис на Мала Црква

Објектот Мала Црква (пл.1) е лоциран покрај јужниот периметрален ѕид на епископската базилика. Во основа, претставува еднокорабна градба со полукружна апсида од надворешната и внатрешната страна, со нартекс.

Димензиите на црквата се: ширина 5.30 м и должина 18.40 м, со напомена дека ширината на објектот не е иста по сите делови на црквата. Малата црква, фланкирана е на јужниот периметрален ѕид на

¹ Малата црква е откриена од страна на академик Блага Алексова.

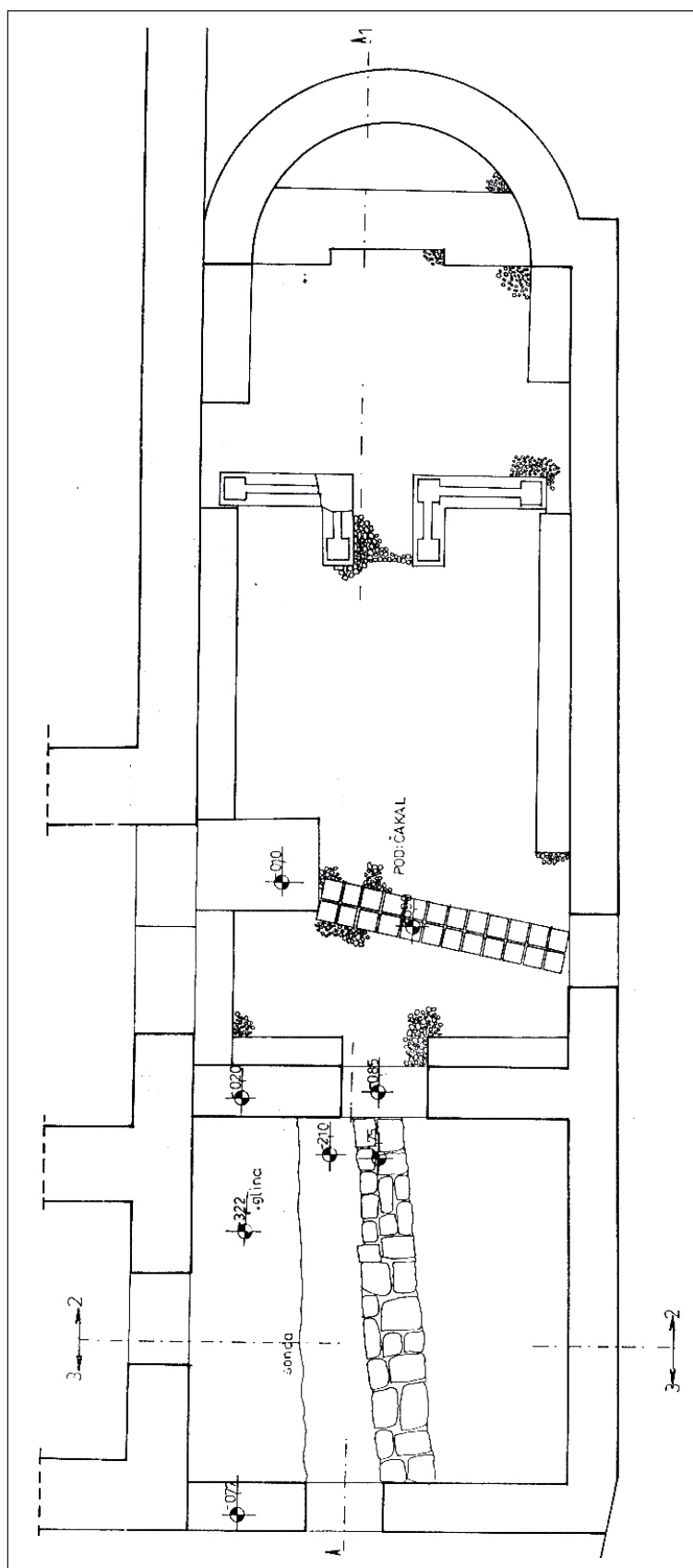
The Small Church was discovered in 1976 - 1977¹. The total body of documents resulting from that research was not available to us, and due to the fact that it was discovered a long time ago, it was obligatory to conduct conservation -archaeological research.

Location and Description of the Small Church

The Small Church (plan 1) is located near the southern perimetral wall of the episcopal basilica. Basically, it is a single nave church with a semicircular apse on the external and internal side, with a narthex.

The church dimensions are: width of 5.30 m and length of 18.40 m. However, it must be noted that the width of the building varies along different parts of the church. The Small Church is flanked on the southern perimetral wall of the episcopal basilica, which at the

¹ The Small Church was discovered by academician Blaga Aleksova.

Пл.1. Основа на Малата Црква по извршените конзерваторско реставраторски работи.

Plan 1. The foundations of the Small Church following the conducted conservation and restoration works.

епископската базилика, кој воедно ќе претставува и нејзин северен сид. Во обејктот се констатирани два влеза: јужен- низ кој се влегува директно во наосот и западен или уште како главен влез во западниот периметрален сид, кој директно влегува во нартексот.

Градењето е изведено во opus incertum без нагласени хоризонтални редови, користен е речен камен, а како врзиво средство е користена земја. Ширината на сидовите е 0.60 м.

Нартекс

Нартексот има квадратна форма со димензии: ширина 4.80-4.90 м и должина 4.60 м.

Во нартексот се влегува единствено преку влез во западниот сид со ширина 0.95 м.

Наос

Од нартексот во наосот се влегува преку влез со ширина од 1.20 м. Влез во наосот е констатиран и во западната половина на јужниот сид со ширина од 0.50 м.

Наосот има правоаголна форма со димензии: ширина 4.70 м и должина 6.80 м. По целата должина на наосот од северната и јужната страна, сосидани се банкини со висина од 0.35 м (седишта) за верниците. Банкини се откриени и покрај западниот сид од двете страни на влезот.

Карактеристична е патеката од тули која води од влезот во јужниот сид сè до “амвонот”, со правоаголна форма, со висина од 0.50 м од подот на Малата Црква. Амвонот е изграден во техника opus incertum од речен камен, кој помеѓу себе бил поврзан со варов малтер. Патеката од тули е поставена во хидростатен хоросан малтер. Ширината на патеката на почетокот е 0.70 м, а кон амвонот благо се шири и достигнува 0.90 м.

Остатоци од под, освен патеката од тули, во нартексот и во наосот не се откриени.

Презвителиум

Презвителиумот со димензии: ширина 4.50 м и должина 2.60 м, од наосот одделен е со олтарна преграда.

same time is its northern wall. There are two entries to the building: southern – used to enter directly into the naos and western entry or also known as the main entry into the western perimetral wall, which directly enters the nartex.

It was built in the opus incertum technique, without pronounced horizontal rows, it was made of river stone, and soil was used as binding material. The width of the walls is 0.60 m.

Nartex

The nartex has a square form with the following dimensions: width of 4.80-4.90 m and length of 4.60 m.

The nartex is accessible through a single entrance in the western wall with a width of 0.95 m.

Naos

The naos is accessible through the nartex, through a 1.20 m wide entrance. There is another entrance to the naos, located in the western half of the southern wall, with a width of 0.50 m.

The naos has a rectangular form with the following dimensions: width of 4.70 m and length of 6.80 m. Following the whole length of the naos on the northern and southern side, shoulders in the height of 0.35 m were built-in, serving as seats for the believers. Shoulders were discovered near the western wall on the two sides of entrance.

There is a specific brick pathway leading to the entrance of the southern wall to the “ambon” with a rectangular shape and a height of 0.50 m from the floor of the Small Church. The ambon was built in the opus incertum technique, made of river stones, that were bound with lime mortar. The brick pathway was placed on hydrostatic Khorasan mortar. The width of the pathway amounts to 0.70 m at the beginning, and towards the ambon it mildly spreads and reaches 0.90 m.

No floor remnants, excluding the brick pathway, were discovered in either the nartex or the naos.

Presbytery

The presbytery with the following dimensions: width of 4.50 m and length of 2.60 m, is separated from

Ил. 1: Стерилан слој од жолтеникава ђесочна карпа во наосот на Малата Црква

Fig. 1 : Sterile layer of yellowish sand rock in the naos of the Small Church

Апсидата

Апсидата со полукружна форма однадвор и одвнатре е најсочувана во однос на другите ѕидови на Малата Црква

Конзерваторско-реставраторски работи

Конзерваторско-реставраторските работи на подот во Малата Црква беа изведени во 2000 година².

Конзерваторско-реставраторските работи беа изведени во две фази:

- Конзерваторско-археолошко истражување на објектот
- Конзервација, реставрација и реконструкција на подот во Малата Црква

² Конзерваторско-реставраторските работи се изведени од страна на Завод и музеј, Штип под раководство на Трајче Нацев. Конзерваторско-реставраторските работи беа следени од комисија во состав: м-р Зоран Ѓорѓиев, Стефан Данев и Ристо Петковски. За извршените работи постои Извештај со број. 0801-112 од 19.07.2000 година, во кој се сместени и записниците од увид и од прием на конзерваторско-реставраторските работи.

the naos with altar compartment.

Апсе

The apse with semicircular form on the outside and inside is most preserved in reference with the other walls of the Small Church

Conservation and Restoration

Conservation and restoration on the floor of the Small Church was conducted in 2000².

Conservation and Restoration was conducted in two stages:

- Conservation-archaeological research of the building
- Conservation, Restoration and Reconstruction of the floor in the Small Church

² Conservation and restoration was conducted by the Bureau and Museum, Štip, under the lead of Trajče Nacev. Conservation and restoration was monitored by the Committee in the composition of: Zoran Gjorgjiev M.A., Stefan Danev and Risto Petkovski. For the conducted works there is a report number 0801-112, dated on 19 July 2000, containing the Reports from the performed inspection and reception of the conservation and restoration work.

Ил. 2: Одровен канал од ѝисцинаша во байшистериумот, кој ѝоминува низ наосот на Малаша Црква

Fig. 2 : Sewer from the piscine to the baptistery, passing through the naos of the Small Church;

Конзерваторско- археолошко истражување на објектот

Истражувањето е изведено во наосот и во нартексот.

Пред конзерваторско - археолошкото истражување се изведени следните активности:

Отстранување на трева, коров и градежен шут од наосот и нартексот;

Отстранување на деруритираните сидови од камен и земја;

Демонтажа на канцелот.

Наос:

Истражувањето започна по целата ширина и должина на наосот, но по откривањето на два сида, со различна ориентација, истражувањето продолжи само во северната половина на наосот.

На длабочина од 1.30 м во источниот дел и

Conservation-archaeological research of the building

The research was conducted in the naos and nartex.

The following activities preceded the conservation and restoration work:

Removal of grass, weeds and construction waste from the naos and nartex;

Removal of ruined walls made of stones and soil;

Dismantling the chancel.

Naos:

The research started along the whole width and length of the naos, but after discovery of the two walls with different orientation, the research continued only in the northern half of the naos.

At a depth of 1.30 m in the eastern part and of 1.60 m in the western part was noted a sterile layer of

Ил. 3: Под од неправилни камени плочи, откриени во северната половина на нартексот на Малата Црква

Fig. 3 : Floor made of irregular stone slab, discovered in the northern half of the narthex of the Small Church

на 1.60 м во западниот дел, констатиран е стерилан слој од жолтеникава песочна карпа (сл.1), врз која се фундирани сидовите од постарите објекти и јужниот сид на епископската базилика.

Во наосот, на ниво на жолтеникавата песочлива карпа, е откриен канал (сл.2) со ориентација север – југ, кој продолжува под северниот сид на Малата Црква и јужниот сид на епископската базилика, најверојатно, одводниот канал е поврзан со баптистериумот.

Во рамките на истражувањето, констатиравме дека јужниот и западниот сид на Малата Црква лежат врз супструкцијата на два постари објекти со профан карактер, изградени во техника opus incertum со речен камен, кои помеѓу себе се поврзувани со варов малтер. Апсидата на Малата Црква е фланкирана до источниот сид на објектот со профан карактер. Иста ситуација имаме и со сидот кој го дели наосот од нартексот. Банкините или седиштата од Малата Црква се фланкирани до внатрешните сидови на наосот, без супструкција, односно поставувани се директно на подот на малата црква.

yellowish sand rock (fig.1), on top of which were founded the walls of older buildings and the southern wall of the episcopal basilica.

In the naos, at the same level as the yellowish sand rock was discovered a channel (fig.2) with orientation north – south, which extends under the northern wall of the Small Church and the southern wall of the episcopal basilica, probably, the sewer was connected with the baptistery.

Within the research we noted that both the southern and western wall of the Small Church were lying on a substruction of two older buildings with a profane character, built in the opus incertum technique with river stone, which are bound with lime mortar. The apse of the Small Church was flanked next to the eastern wall of the building with profane character. We have the same situation with the wall that partitions the naos from the narthex. The shoulders or seats of the Small Church are flanked to the internal walls of the naos, without a substruction, i.e. they were placed directly on the floor of the Small Church.

Ил. 4: Панорама на Малаџа Црква по завршувањето со конзервацијата, реставрацијата и реконструкцијата на њогој во наосот на Малаџа Црква

Fig. 3 : Panoramic view of the Small Church after completion of conservation, restoration and reconstruction of the floor in the naos of the Small Church

Нартекс

Во нартексот истражувањето беше изведено во северната половина со димензии: ширина 1.50 м и должина 4.50 м. На длабочина од 0.20 м, се појави црна нагорена земја, измешана со тегули и имбрекси, најверојатно од кровот на Малата Црква. На длабочина од 0.60 м, констатиравме под од необработени камени плочи, поставени слободно во просторот (сл.3). Овој под одговара на подот од втората фаза на епископската базилика. По дислокацијата на камените плочи, се појави жолтеникава земја, по целата површина на сондата. Поради конфигурацијата на теренот, стерилниот слој (жолтеникава земја) се појави на ниво од 1.90 м во источниот и на ниво од 2.20 м во западниот дел.

Nartex

The research of the nartex was conducted in the northern half with dimensions: width of 1.50 m and length of 4.50 m. At a depth of 0.20 m appeared black burned soil, mixed with tegula and imbrexes, probably from the roof of the Small Church. At a depth of 0.60 m, we confirmed the floor of unprocessed stone slabs, placed freely in space (fig.3). This floor matches the floor of the second phase of the episcopal basilica. After dislocation of the stone slabs, yellowish soil appeared along the whole surface of the probe. Due to the field configuration, the sterile layer (yellowish soil) appeared at a level of 1.90 m in the eastern and a level of 2.20 m in the western part.

Конзерваторски -реставраторски работи:Наос

Затворањето на просторот каде е вршено конзерваторско- археолошкото истражување, е изведено со назименични слоеви на камен и земја и со полевање на вода, сè до висинската кота каде треба да биде поставена бетонската подлога. По затворањето е извршено нивелирање на просторот на наосот и на презвителиумот, водејќи сметка дека презвителиумот е за 0.15 м повисок во однос на наосот. Надсидување на супструкцијата, а потоа монтирање на основата на кацелот, на иста висинска кота како пред демонтажата и надсидувањето на амвонот.

По завршувањето на сите припремни работи, е поставена бетонска подлога со дебелина од 0.07 – 0.09 м, по целата површина на наосот и во презвителиумот. Потоа е поставена патеката од тули од влез. Врз бетонската подлога е поставен слој од жолтеникава ризла со дебелина на тулите (сл.4).

Нартекс

Поради појавата на подот од камени плочи, кој временски одговара на втората градежна фаза на епископската базилика, е одлучено прво да се изврши целосно истражување на просторот во нартексот. Презентацијата на подот да биде на втората градежна фаза со под од камени плочи, кои ќе одговараат на објектот со профан карактер, кој бил во функција како економски дел на епископската базилика од нејзината втора градежна фаза³.

³ Конзерваторско- археолошко истражување во јужната половина на нартексот, како и конзервацијата, реставрацијата и реконструкцијата не се завршени поради немање на финансиски средства.

Conservation and restoration work:Naos

The space where conservation and archaeological research was conducted was closed with alternate layers of stone and soil and by spilling water, up to the elevation where the concrete surface should be placed. After closure was conducted levelling of the space of the naos and the presbyteres, taking into account that the presbyteres exceeds the naos' length by 0.15 m. Then the substruction was walled over, and afterwards was mounted the foundation of the chancel, at the same elevation as before the dismounting and the walling over of the ambon.

After completion of all the preparatory works, a concrete base was placed, which is 0.07 – 0.09 m thick along the whole surface of the naos and the presbyteres. Afterwards was placed the brick pathway from the entrance. On top of the concrete base was placed a layer of yellowish grit with the same thickness as the bricks (fig.4).

Nartex

Due to the appearance of the stone slab floor, which temporarily coincides with the second construction phase of the episcopal basilica, it was decided to primarily conduct full research of the nartex space. The presentation of the floor is supposed to be in the second construction phase with a floor made of stone slabs, coinciding with the building with profane character, which was used as economic section of the episcopal basilica since its second construction phase³.

³ Conservation – archaeological research in the southern half of the nartex, as well as conservation, restoration and reconstruction were not completed due to a lack of funds.